

Nr 262.

Av herr **Tengdahl**, om *partiell omläggning av riksdagstryckets registrering.*

I många år har jag beklagat mig över det årliga riksdagsregistrets sena utgivning. Då 1912 års register utkom efter mitten av oktober, anmärkte också statsrevisorerna, att ett så sent färdigblivande väsentligen minskade nyttan av detsamma, och 1913 bestämdes också, på samma gång arvodet för utarbetandet höjdes från 1,500 till 2,000 kronor, att registret skulle vara färdigt inom tre månader efter riksdagens avslutning. År 1914 utarbetades i följd av de abnorma riksdagsförhållandena två register: det första, som till allra största delen utgjordes av utförliga rubriker å väckta förslag, som ej hunnit behandlas, utdelades i början av majriksdagen, och i början av 1915 års riksdag utkom registret för 1914 års senare riksdag, som i realiteten slutade den 30 september, men formellt först den 17 december 1914. Registret för 1915 års riksdag var i följd av herrar kanslideputerades beslut och efter förordömet av de stora sammanfattningsregistren för 1867—99 och 1900—10 uppdelat i ett person- och ett sakregister. Genom denna uppdelning minskades de förutvarande tomrummen i registrets för siffror avsedda tabellkolumner med omkring 70 sidor och minskades något sättningskostnaden. Men i följd av textrubrikernas omständlighet och den för dem avsedda spaltens smalhet samt de många hänvisningar, som ej åtföljas av några sifferuppgifter, är tomrummens antal och omfång alltjämt oskäligt stort.*) År 1916, då riksdagen faktiskt åtskildes den 16 juni, men

*) Sålunda förekomma i »manuskriptregistret» för 1916 sifferhänvisningar, vilka ju måste utgöra registrets huvudinnehåll och representera det dryga därpå nedlagda arbetet, på 6 sidor vid ingen textuppgift, på över 20 vid blott en, på över 30 vid blott 2, på lika många vid blott 3, varförutom å över 20 sidor förekomma gluggar på $\frac{1}{2}$ sida eller mera. Omkring tredjedelen av registrets dyrbara tabellkolumner utgöres sålunda av stora gluggar; små gluggar äro naturligtvis oundvikliga.

ej blev formligen upplöst förrän den 16 december, utgavs ett som manuskript tryckt sakregister i en mindre upplaga, antagligen till riksdagsmännens och statsrevisorernas tjänst, men icke i september, utan först fram i november. Och den egentliga riksdagsupplagan är ännu då detta skrives ej utdelad.*)

Huvudsyftet med dessa påpekanden är ingalunda att klandra registerutarbetarens åtgöranden, ty med registrets växande sidoantal har arbetet blivit allt drygare för en person, som ej kunnat odelat ägna sig åt det samma. Ej heller kan man skylla på tryckningens långsamhet, ty det har upplysts, att nästan hela registret står uppsatt, innan tryckningen kan börja, enär redan i de första arken behöva insättas uppgifter, som bli tillgängliga först efter riksdagens slut. Orsaken till de överklagade olägenheterna måste därför ligga i hela *planen* för registret.

Då planen fastställdes för det stora sammanfattningsregistret 1809—1866, vilket sedan fortsatts i två stora tilläggsavdelningar (1867—1899 och 1900—1910), fann man önskvärt, att huvudmomenten av de stora ofta återkommande reformfrågornas utveckling i riksdagen skulle återfinnas i registret utan att man för varje år skulle behöva göra detaljundersökningar: därför upptogs dels kontentan av riksdagens beslut i varje fråga, dels en sammanfattning av de yrkanden, som avslagits. Dessutom uppräknas i riksdagshistoriskt intresse numren å alla motioner, som varje riksdagsman väckt eller instämt uti, sidossiffror för alla anföranden han hållit och de förtroendeuppdrag han innehått. Allt detta har ringa eller ingen betydelse för det årliga sakregistret, där det endast verkar tyngande och i många fall hindrar överskådligheten, varför det ock delvis hänvisats till personregistret. Skälet till att, det oaktat, årsregistret uppställts efter samma plan som det stora epokregistret, har antagligen varit, att man tänkt sig kunna därigenom i hög grad minska både arbetet och kostnaderna för blivande sammanfattningsregister, dessa måtte nu omfatta 30, 20 eller 10 år. Men utarbetandet av dessa senare register har ej överlåtits åt utgivarne av årsregistren, och på sammanfattningsregistren ställas i varje fall med full rätt anspråk på att alla uppgifter skola vara självständigt prövade, koncist och med sakkunskap avfattade samt inarbetade i en efter varje frågas vikt avpassad översikt.

*) Denna upplaga kom dock till utdelning den 25 januari eller dagen före denna motions avlämnande. Som de få sifferuppgifter, vilka på grund av de små avslutningsprotokollen voro att tillägga, eller de tämligen onödiga hänvisningarna till § i riksdagsbeslutet ej kunde kräva många timmars eller dagars arbete, kan väl dröjsmålet ej förklaras på annat sätt än att personregistret ej hunnit förr bli färdigt eller ock något hinder för tryckningen förelegat.

Den lilla vinst, som för dem kan påräknas av årsregistrens omständlighet, bör alltså ej vara avsevärd. I stället orsakar denna omständlighet i förening med den alfabetiska uppställningen en tidsutdräkt, som gör att under flera månader efter riksdagens slut det omfattande riksdagstrycket är i hög grad svårtillgängligt för ämbetsverk, korporationer och enskilde, som »vänta på registret». Ett årsregister, som skulle vara till fullt gagn, borde ock efter min mening vara färdigtryckt samtidigt med utgåendet av det egentliga riksdagstryckets sista delar, omkring en månad efter riksdagens åtskiljande.

Jag har ock flera gånger frågat föreståndaren för riksdagens tryckeriexpedition, om ej någon arbetsmetod kunde finnas, genom vilken registret bleve färdigt några veckor efter riksdagens slut. Svaret har blivit, att med registrets nuvarande planläggning detta nog vore ogörligt, enär hela registret behövde vara tryckfärdigt, innan tryckningen kunde börja. Men han tillade, att redan 1912 började i tryckeriexpeditionen föras ett register över propositioners och motioners handläggning, avsett att möjliggöra besvarande av frågor och rekvisitioner rörande vad som föreläge tryckt (propositioner, motioner, utlåtanden, protokoll och skrivelser) angående det ena eller andra riksdagsärendet. Att lämna dylika frågor obesvarade ansåg nämligen föreståndaren ej passa ihop med tryckeriexpeditionens uppgift. Det sålunda planlagda registret har sedermera år för år utvidgats och förbättrats, och nu föreligger en översikt över 1916 års riksdagsärenden av enastående fullständighet. En koncentrerad redogörelse för utvecklingen och innehållet av detta arbete är meddelad i en företals-artad P. M. till nämnda översikt, och må i sakens intresse här återgivas.

P. M.

Under 1912 års riksdag utarbetades — på grund av Riksdagens tryckeriexpeditioners alltjämt ökade användning som upplysningsbyrå i fråga om riksdagstryck och riksdagsärendens handläggning — en första stomme till föreliggande översikt. Därigenom möjliggjordes visserligen att utan tidsåtgång sökande kunna lämna ett ämbetsverk besked om en propositions eller motions behandling i utskott och kamrar jämte resultatet därav samt att kunna fort nog samla och utlämna de till varje fråga hörande tryckalstren. Men som detta syntes vara ett magert resultat av det ganska dryga arbetet, begärdes och erhöles år 1913 herrar kanslideputerades medgivande att låta trycka och utdela »översikten». Den ansågs nämligen kunna bli till gagn och tidsbesparing för både riksdagsmän och andra intresserade under tiden före det efter innehållsrubriker uppställda riks-

dagsregistrets färdigblivande» och betecknades därför som ett interimsregister med orden »ej avsett för inbindning». Det var då meningen, att var och en skulle själv uppleta den proposition eller motion, om vars handläggning han önskade kännedom, och varje huvudtitel togs i *en* klump, dock så att uppgift lämnades om därur »utbrutna frågor». Till underlättande av översiktligheten och uppsökandet var, såvitt möjligt, varje rubrik avkortad till blott *en* rads utrymme (där ej motsvarande uppgifter om handläggningen upptogo flera rader).

Emellertid syntes en avdelning med uppslagsord behöblig, särskilt för tidsvinst vid användningen, och 1914 års översikt var därför tillökad med en sådan avdelning, kallad »Korta ämnesanvisningar» och upptagande 15 sidor med 962 uppslagsord, därav många med flera hänvisningar varje. Då med denna utvidgning registret ansågs kunna bli till varaktigt gagn, fingo på titelsidan orden »ej avsett för inbindning» bortfalla.

I 1915 års översikt uppdelades huvudtitlarna — med hänsyn dels till innehållet, dels till handläggningen — i grupper, vilkas innehåll antyddes med en rad korta rubrikord; i samband härmed utvidgades avdelningen »Korta ämnesanvisningar» med uppslagsord för statsverkspropositionens samtliga punkter och kom därigenom att omfatta ej mindre än 27 sidor med 1,593 uppslagsord.

Lovord över arbetets praktiska uppställning och tillförlitlighet ha såväl offentligt som enskilt uttalats, och i en debatt i andra kammaren betecknades det till och med såsom »mycket förtjänstfullt». Vid samma tillfälle fälldes då av en annan talare det omdömet, att »det översiktsregister, som tryckeriföreståndaren ger ut, uteslutande är avsett för riksdagens ledamöter». Ehuru jag ej kunde göra klart för mig, varpå detta omdöme berodde, väckte det dock hos mig en önskan att, om och när tillfälle gäves, genom ytterligare förbättringar göra översikten sådan, att den bleve till fullt och oomtvistligt gagn för både riksdagsmän, ämbetsverk och allmänheten.

Ett sådant tillfälle erbjöd sig i år, då jag, i följd av att riksdagen ej var formellt avslutad, hade en viss skyldighet till partiell tjänstgöring under sommaren och hösten. De mig åliggande riksdagsgöromålen upptogo emellertid fullständigt min tid till slutet av juli. Då hade *min medarbetare Risling* avslutat det efter hand under riksdagen skeende införandet av siffror och andra uppgifter å översiktens högersidor, men min andel i arbetet återstod, nämligen formuleringen av vänstersidornas rubriker och utarbetandet av uppslagsordsavdelningen. Mina önskemål i fråga om förbättringar hade då klarnat, och som ämbetsverk och enskilda redan då fått förfrågningar i rätt stor utsträckning besvarade med ledning av översikts-konceptet, ansåg jag tiden lämplig för reformens genomförande. Jag misräknade mig dock grundligt i fråga om arbetets dryghet. De mål jag föresatt mig, voro nämligen följande.

1) *Förteckningen över riksdagsärenden skulle* ej blott, såsom förut, ge en kort antydan om det ämne eller det område varje fråga berörde eller de propositioner, till vilka senare väckta motioner anknöto sig, utan *i korthet angiva varje förslags innebörd*, ifrågasatta anslagsbelopp, föreslagna lagändringars eller utredningars syfte samt vilken ställning till K. M:ts förslag, som av dessa föranledda motioner intogo. (Att denna uppgift skulle kunna i varje fall nöjaktigt

lösas genom koncentrerad sammanfattning på en rad, vågade jag ej hoppas, men svårigheterna visade sig vida större och mera tidskrävande än jag beräknat).

2) *Statsverkspropositionens samtliga punkter skulle upptagas*, detta dels i följd av ovan nämnda önskemål, dels ock på grund av den digra propositionens svårtilgänglighet för allmänheten. Översiktens uppgifter om vad som föreslagits och beslutats, lagda vid sidan om riksstaten, kunna ge även den oinvigde en föreställning om statsregleringens gång och betydelse.

3) *Avdelningen Uppslagsord skulle ytterligare utvidgas* och, om möjligt, koncentreras i syfte att nästan varje uppslagsord, under vilket uppgift om ett riksdagsärende rimligen kunde sökas, skulle finnas där. Dessutom skulle, till förebyggande av samma saks uppletande på två ställen i riksdagstrycket, *anges dels vilka motioner som voro lika, dels de fall, då en proposition var blott en närmare utveckling av en punkt i statsverkspropositionen*. det förra genom = mellan motionsnumren, det senare genom ( ) kring punktbeteckningen. För övrigt vill denna avdelning *endast ge hänvisningar* i starkt sammanträngd form. Dock upptager densamma nu 33 sidor med 2,645 uppslagsord och 3,740 hänvisningar.

4) *Sidotal skulle anges för debatternas början och slut*. Folk i allmänhet studerar protokollen endast för debatternas skull. Men vid senaste riksdag förekommo i båda kamrarna sammanlagt blott 470 egentliga debatter, medan riksdagsärendenas antal var omkring 1,775 (därav 990 falla på statsverkspropositionen), alltså en debatt för vart fjärde ärende. (Räknar man efter, huru många ärenden som framkallat debatt i riksdagen, d. v. s. i någondera kammaren eller i båda, blir antalet blott 320, eller 2 riksdagsdebatter på 11 ärenden.) Siffrorna för kammarbehandlings början och slut visa nu både om debatt förekommit och hur pass omfattande den varit: där blott en sidosisiffra anges, har antingen ingenting yttrats eller blott några ord av motionären. Ett tålmodsprövande och irriterande sökande efter anföranden, där inga sådana förekommit, bör genom den omnämnda enkla åtgärden kunna förebyggas.

5) Slutligen ha i noter på vänstersidorna upplysningar getts om ett och annat, som ej lämpligen kunnat inrymmas i innehållsbeteckningen, *särskilt om samma eller likartade ärendens förekomst i annan huvudavdelning av översikten*.

Som önskemål för en kommande årgång kvarstår — utom den allmänna önskan att ovan angivna förbättringar där må kunna konsekventare och fullständigare genomföras — särskilt det, att för varje motion, som står i samband med en proposition, må kunna anges *i vad mån den vunnit framgång*: i flertalet fall har hittills hänvisning kunnat göras endast till propositionen och utlåtandet om denna. Skulle någon av herrar riksdagsmän — eller annan vederbörande — ha något ytterligare önskemål att framställa, vore jag tacksam för ett meddelande därom vid början av nästa riksdag.

Stockholm i oktober 1916.

J. P. Velanders.

Med uppfyllandet av det givna löftet, att resultatet av varje till en proposition knuten motion skall i en kommande årgång såvitt möjligt

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 4 saml. 113 häft. (Nr 260—262.) 2

anges eller antydas, torde all önskvärd grad av fullständighet vara uppnådd. Att ingå på den riksdagshistoriska uppgift, som personregistret har att fylla, ligger tydligen utanför detta realregisters uppgift: emellertid upptagas bland uppslagsorden även motionärers namn och numren på deras motioner, enär ju ofta den, som söker en upplysning, lättare erinrar sig motionärens namn än motionens sakliga innebörd.

För den, som tagit någon kännedom om »översiktens» innehåll, behöves ej den frågan framställas, om den fyller ett behov eller om det är av värde för riksdagen, ämbetsverken och allmänheten, att den fortfarande utgives. Men två andra frågor förtjäna att upptagas till besvarande, och först denna: *Kan denna översikt i sitt fullständiga skick bli färdig att utdelas omkring en månad efter riksdagens åtskiljande*, såsom förhållandet varit åren 1913—1915? Huvudutgivaren har för mig förklarat, att sedan nu hela utvidgningsplanen blivit i detalj genomförd, har även en så detaljerad liggare kunnat uppgöras, att i densamma kunna efter hand under riksdagens lopp införas alla beslut och hänvisningar, så att när riksdagsskrivelserna äro färdiga, även översikten skall kunna vara färdig och till största delen satt. Då skulle nästan endast korrekturläsning och tryckning återstå — förutsatt att någon hjälp på extra arbetstid under riksdagens mest brådskande veckor kan få anlitas: för övrigt kan det mesta av registreringen fullgöras i tryckeriexpeditionen under riksdagsarbetets fortgång. Härvid vore dock att märka, att genom registerarbetets forcering en del andra tryckeriexpeditionen åliggande göromål, såsom räkningsgranskning, bokföring och redovisning, måste skjutas över på den avlöningslösa tid, som börjar 25 dagar efter riksdagens åtskiljande, och att härför någon ersättning bör beräknas.

Den andra frågan är denna: *Gör översikten ett några månader senare utkommande sakregister överflödigt?* Jag tar för alldeles givet, att den gör det, men skall söka stödja denna min mening med några jämförelser. Sakregistret anger, vad riksdagen beslutat, medgivit eller avslagit, men i regel icke vad som föreslagits, såvitt ej detta undantagsvis kan utläsas ur de använda ordalagen; ej heller anges, vad utskotten föreslagit eller i vad mån kamrarnes beslut avvikit från utskottens förslag. Detta anges däremot tydligt i översikten, och av densamma framgår ock, vad riksdagen beslutat i varje anslagsfråga; rörande lagfrågor kan naturligtvis varken sakregistret eller översikten ge närmare besked om vidtagna ändringar i förslagen, men en mängd antydningar förekomma dock i översikten. Att riksdagsbesluten omständligare refereras i sakregistret

kan i betraktande av ett sådant registers uppgift och de med utförligheten förenade olägenheterna knappast anses som en fördel: uppgifterna kunna för den intresserade dock ej ersätta originalhandlingarna.

Vad sedan bekvämligheten eller tidsvinsten vid användningen angår, så innehåller översikten 2,645 uppslagsord och 3,740 hänvisningar till bestämda rader i dess huvudavdelningar, sakregistret åter omkring 1,600 (1,620) uppslagsord och 1,500 hänvisningar till andra uppslagsord, ofta till flera samtidigt. Den, som *vet*, under vilket uppslagsord i sakregistret han skall söka en upplysning, finner den där direkt i halva antalet fall; men i fråga om de övriga får han kanske söka på flera olika ställen. Översikten åter förutsätter som regel, att ett rimligt uppslagsord först skall uppsökas; men från detta hänvisas till ett ställe, där alla upplysningar äro samlade och i de flesta fall så många upplysningar, att vidare letande i riksdagstrycket ej är av nöden. Den som vill veta, *om* någon debatt och i så fall huru lång debatt förekommit i någon fråga, ser genast detta av översiktens sidouppgifter om debattens början och slut i det tryckta protokollet, — en enkel anordning, som ock borde kunna införas i de övriga riksdagsregistren.

Jag anser följaktligen, att den av tryckeriexpeditionens föreståndare och hans biträde utarbetade översikten över riksdagsärenden i sitt nuvarande skick gör ett på hösten utkommande sakregister överflödigt.

I detta sammanhang bör ock anmärkas, att de olika utskottens kanslier utarbeta register för var sitt utskott vid varje riksdag. Dessa register äro visserligen mycket olika sinsemellan, men de tryckas kort efter riksdagens åtskiljande och torde därför anlitas åtminstone av utskottsledamöterna, som äro vana vid dem. Vidare innehåller riksdagsregistret två avdelningar utom sakregistret, nämligen det ovan nämnda personregistret, som av åtskilliga skäl torde böra bibehållas, och en förteckning i nummerföljd över utskottsutlåtanden med hänvisningar till riksdagens skrivelser och kamrarnas förhandlingar. Ehuru denna senare förteckning helst borde fördelas mellan de olika utskottsregistren och ingå i dessa, och ehuru den till största delen utgör blott en avskrift av utlåtandenas rubriker, samt dess användning i följd härav är ganska besvärlig, vill jag dock för närvarande ej ifrågasätta annan ändring i densamma, än att nummer tillsättes — inom ( ), om så önskas — för alla i densamma omnämnda propositioner eller motioner samt både begynnelse- och slutsidor för de debatter, som upptaga 2 eller flera sidor. Genom det s. k. stora registrets inskränkning till dessa två avdelningar

borde detsamma ovillkorligen kunna bli färdigt 4 à 6 veckor efter riksdagens åtskiljande, alltså samtidigt med översikten, och det hela bli till verkligt gagn för alla av riksdagens förhandlingar intresserade*).

Men frågan har även en ekonomisk sida av ej ringa betydelse. Kostnaderna för registret ha enligt mig lämnade upplysningar varit:

Vid riksdagarna	1912	1913	1914 A	1914 B	1915	1916
Redaktörsarvode ...	1,500: —	2,000: —	2,000: —	2,000: —	2,000: —	2,000: —
Sättning o. tryckning	4,421: —	4,563: —	3,165: 43	3,816: 50	3,794: —	ung. 5,250: —
Häftning (ej bindn.)	390: 60	452: 60	307: 50	395: 25	425: —	ung. 550: —
Papperskostnad.....	762: —	766: 65	464: 55	491: 25	566: 64	ung. 1,000: —
	7,073: 60	7,782: 25	5,937: 48	6,703: —	6,785: 64	ung. 8,800: —

Växlingarna bero dels av upplagornas storlek, dels av olika papperspris och andra förhållanden, som här ej torde behöva specificeras. Medeltalet för 6 riksdagar blir över 7,000 kronor, varav omkring $\frac{4}{5}$ komma på sakregistret. För kommande år böra ock tagas i beräkning höjda pris å papper, sättning och tryckning. Naturligtvis kan dock ej redaktörsarvodet minskas i nämnda proportion, men nog borde 1,000 kronor vara riklig ersättning för utarbetande av personregister och utlåtandesförteckning.

Registren till de olika samlingarna ha årligen kostat 1,500 à 2,000 kronor, oberäknat allt på dem nedlagt arbete. Tryckeriexpeditionens översikt har utarbetats utan någon ersättning, delvis på oavlönad tid efter riksdagens avslutning; men sättning, tryckning, papper och häftning har uppgått till 854: 25 år 1913, 915: — år 1914, 1,109: — år 1915 och 2,436: — år 1916, det sistnämnda beroende ej blott på den betydande utvidgningen utan ock på det höjda sättnings- och papperspriset. Genom sakregistrets indragning skulle minst 5,000 kronor årligen kunna insparas, och av dessa behöva blott 1,000 kronor anslås till gratifikation för översiktens skyndsamma utarbetande.

Av ovanstående torde framgå, att en partiell omläggning av det arbete och de kostnader, som nu offras på riksdagstryckets registrering, skulle kunna medföra icke blott besparingar, utan ock den synnerligen viktiga förbättringen, att dess användning utan onödig tidspillan bleve

*) Härmed är intet omdöme uttalat om behövligheten av den för allmänheten avsedda uppslagsboken över riksdagens verksamhet, helst ju de i riksdagstrycket ingående registren utslutande komma riksdagstryckets avnämare till handa.

inom sex veckor efter riksdagens åtskiljande möjliggjord för departementen, ämbetsverken och enskilde av riksdagens förhandlingar intresserade.

På grund härav får jag vördsamt föreslå,

1) att åt tryckeriexpeditionens föreståndare uppdrages att med hjälp av tillgängliga arbetskrafter under riksdagens lopp årligen utarbета en översikt av riksdagsärendenas handläggning enligt planen för den år 1916 av E. Risling och J. P. Velander utarbete, samt att för det härmed förenade extra arbetet dels under riksdagstiden, dels särskilt efter densamma utbetalas en gratifikation av 1,000 kronor under villkor att arbetet föreligger färdigt senast 6 veckor efter riksdagens åtskiljande, vilken tidpunkt i tvivelaktiga fall bestämmas av herrar kanslideputerade, samt att redovisning för gratifikationens fördelning avlämnas till riksgäldskontoret;

2) att den del av det hittillsvarande registret, som utgöres av det fram på hösten utkommande tabellariska sakregistret indrages;

3) att herrar kanslideputerade må ombesörja att genom lämplig person utarbeteas *dels* ett personregister över årets riksdag i huvudsaklig överensstämmelse med det nuvarande, *dels* den nu i registret ingående förteckningen över utskottsutlåtanden, utfylld med nummer å i densamma åberopade propositioner och motioner samt med sidosiffror för sådana kammarförhandlingars början och slut, vilka ej inrymmas på en sida i det tryckta protokollet.

Stockholm den 26 januari 1917.

Knut A. Tengdahl.
